

Barnevern og etniske minoriteter

Hvordan kan kulturkompetent og kultursensitiv praksis bidra til å forbedre det vanskelige forholdet mellom barnevernstjenesten og etniske minoritetsfamilier?

Kandidatnummer: 8027

VID vitenskapelige høgskole

Diakonhjemmet, Oslo

Bacheloroppgave

Bachelor i sosialt arbeid

Kull: Sosialt arbeid heltid 2016

Antall ord: 8788

Dato 06.05.2019

Sammendrag

Problemstillingen i denne oppgaven er: *Hvordan kan kulturkompetent og kultursensitiv praksis bidra til å forbedre det vanskelige forholdet mellom barnevernstjenesten og etniske minoritetsfamilier?* Metoden for denne oppgaven er litteraturstudie. Teori og forskning er brukt for presentere sentrale temaer når det gjelder etniske minoriteter, det norske barnevernet og kultursensitivt barnevernsarbeid. Drøftingen illustrerer at kulturkompetanse er en viktig fremgangsmåte på vei til et mer kultur sensitivt barnevern, men for mye fokus på kultur og kulturelle forskjeller kan overskygge den sosialfaglige kompetansen og føre til kulturalisering av sosiale problemer i arbeid med etniske minoritetsfamilier. Kompetansen om kultur kan forbedre det vanskelige forholdet mellom barnevernet og innvandrerfamilier om den integreres i den grunnleggende sosialfaglige kunnskapen. Et godt og profesjonelt barnevernsarbeid med etniske minoritetsfamilier skal i stor grad handle om sosionomens evne til å ta hensyn til kulturelle aspekter på likt nivå med strukturelle forhold i samfunnet, se «personen i situasjonen» og forstå situasjonen kontekstuellt.

Abstract

The research question for this bachelor thesis is: *How can culture-competent practice help to improve the difficult relationship between child welfare services and ethnic minority families?* The method for this bachelor thesis is literature review. Theory and research are used for presenting key themes regarding ethnic minorities, Norwegian child welfare services and cultural-sensitive child welfare work. The discussion illustrates that cultural competence is an important approach on the way to a more culture-sensitive child welfare service, but too much focus on culture and cultural differences can overshadow the social workers professional competence and lead to the culturalization of social problems in work with ethnic minority families. Culture competence can improve the difficult relationship between child welfare and immigrant families if it is integrated into the basic social science knowledge. A good and professional child welfare practice with ethnic minority families should primarily address the social workers ability to take cultural aspects into account at the same level with structural conditions in society, see “the person in the situation” and understand the situation contextually.

Innholdsfortegnelse

1 INNLEDNING	4
1.1 VALG AV TEMA	4
1.2 PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING OG AVGRENSING	5
1.3 AKTUALITET OG SOSIALFAGLIG RELEVANS.....	5
1.4 SENTRALE BEGREPER	7
1.5 OPPGAVENS VIDERE OPPBYGNING.....	8
2 METODE	9
2.1 FORFORSTÅELSE	9
2.2 VALG AV METODE OG FRAMGANGSMÅTE	9
2.3 KILDEBRUK OG KILDEKRITIKK	10
3 PRESENTASJON AV TEORI	12
3.1 BARNEVERN	12
3.1.1. <i>Det norske barnevernet</i>	12
3.1.2 <i>Sosialfaglig kompetanse i barnevernsarbeid</i>	12
3.2 ETNISKE MINORITETER	13
3.2.1 <i>Migrasjon</i>	13
3.2.2 <i>Kultursjokk</i>	14
3.2.3 <i>«Familier i spagaten»</i>	14
3.3 ETNISKE MINORITETSFAMILIER OG BARNEVERN	14
3.3.1 <i>Overrepresentasjon i barnevern - årsak</i>	14
3.3.2 <i>Det vanskelige forholdet</i>	15
3.3.3 <i>Kulturalisering</i>	17
3.4 KULTURKOMPETANSE	18
3.4.1 <i>Kulturforståelse</i>	18
3.4.2 <i>Kulturell bevissthet</i>	18
3.4.3 <i>Kulturkompetanse</i>	19
3.4.4 <i>Kultursensitivitet</i>	19
3.5 KULTURSENSITIV PRAKSIS	19
4 DRØFTING	22
4.1 KULTURKOMPETANSE - EN NYTTIG FREMGANGSMÅTE MOT ET MER KULTURSENSITIVT BARNEVERN ELLER KILDE TIL KULTURALISERING?.....	22
4.2 KULTURKOMPETANSE OG SOSIALFAGLIG KUNNSKAP	25
5 AVSLUTNING	29
LITTERATURLISTE	30

1 Innledning

1.1 Valg av tema

Denne oppgaven handler om forholdet mellom det norske barnevernet og etniske minoriteter og den rollen sosionomens kulturkompetanse og kultursensitivitet kan spille i det. Dette temaet er både interessant, aktuelt og noe jeg har lyst til å lære mer om. Jeg kommer opprinnelig fra et annet land og det å være etnisk minoritet gjør dette temaet mer personlig for meg, og enklere å relatere til. Grunnen til at jeg ville knytte min bachelor oppgave til barnevern er at jeg selv har barn og vet hvordan det er å være etnisk minoritetsforelder og alle vanskeligheter og frustrasjoner det kan skape i folk. Selv har jeg aldri vært i kontakt med barneverntjenesten, men jeg har hørt mange historier fra etniske minoritetsfamilier som ikke har hatt gode erfaringer med det norske barnevernet. De fleste av disse historiene er preget av sinne, skam og frykt for å miste sine barn. Det finnes en del familier som flykter fra Norge, nettopp på grunn av at frykten for å miste barna sine er blitt uoverkommelig. I sin bok «Norsk barnevern sett utenfra» skriver Czarnecki (2018) at etniske minoriteter føler seg som en rase som er mindreverdige i forhold til nordmenn. De beskriver barnevernet som «regelryttere som tramper med tunge støvler inn i familiens liv, og som istedenfor å undersøke saken grundig og forsøke å hjelpe til, leter etter feil» (s. 75, 24).

I sin artikkel «Etniske minoriteter og sosialt arbeid» skriver Marianne Rugkåsa (2018) at etniske minoritetsfamilier opplever at deres problemer og behov møtes, forstås og forklares primært som noe kulturelt (s.180). Innvandrere mangler respekt; respekt for seg selv som både individ og som en representant av en annen verdig kultur. Ofte kommer disse menneskene fra land hvor det ikke finnes «barnevern», hvor kultur, normer og regler for barneoppdragelse er ulike fra de norske. Så det er gode grunner for at det norske barnevernet som en del av majoritetssamfunnet, bør jobbe sensitivt i forhold til kulturelle forskjeller som kommer frem i arbeid med etniske minoriteter.

Det å tilegne seg kunnskap om «de andre» sin kultur, verdier, kommunikasjonsformer og praksiser vil lede til økt kompetanse hos sosialarbeidere (Rugkåsa, 2018, s. 180). Dette kalles for kulturkompetanse og kultursensitivitet, noe jeg ønsker å lære mer om. Det kan hevdes at ved en kultursensitiv yrkesutøvelse med etniske minoriteter økes det muligheter til å

forebygge en del av de sosiale problemer som innvandrere er spesielt utsatt for på grunn av sin migrasjonserfaring, kulturell ulikhet og de utfordringene det medfører (Rugkåsa, 2018. s. 183).

1.2 Presentasjon av problemstilling og avgrensning

Ovenfor har jeg snakket om grunnlaget for min interesse og har avgrenset meg til det følgende tema: *Forholdet mellom det norske barnevernet og etniske minoriteter*. Det jeg har lyst å undersøke i min bacheloroppgave har en følgende problemstilling:

Hvordan kan kulturkompetent og kultursensitiv praksis bidra til å forbedre det vanskelige forholdet mellom barnevernstjenesten og etniske minoritetsfamilier?

På grunn av oppgavens omfang er det nødvendig å fokusere på teori som er mest relevant for besvarelsen på problemstillingen. Oppgaven er et resultat av mine avveininger og avgrenset til å omhandle noen viktige momenter i kultursensitiv praksis.

1.3 Aktualitet og sosialfaglig relevans

Temaet om det kompliserte forholdet mellom barnevernet og etniske minoriteter og kulturkompetanse som muligens den mest aktuelle tilnærmingen for å gjøre dette forholdet bedre, er mye omtalt i norsk faglitteratur. Dette har, etter min mening, utvilsom relevans for faget sosialt arbeid.

Norge i dag er et flerkulturelt samfunn og dens befolkning har opphav fra mange ulike kulturer. Dette innebærer at det å møte familier med en annen etnisk, religiøs, språklig og kulturell bakgrunn har blitt en del av hverdagen for sosionomer i barnevernet (Berg, 2015, s. 244). Barnevernansatte kommer ofte opp i situasjoner og møter problemstillinger som er annerledes enn det de møter når det gjelder de norske majoritetsfamiliene. Dilemmaer og misforståelser kan lett oppstå når man møter nye utfordrende verdier og normer i sitt arbeid. Innvandring påvirker ikke bare de som kommer til Norge, men den gjør også noe med hele det norske samfunnet (Berg, 2015, s. 245).

Innvandring øker kompleksiteten i det allerede krevende barnevernsarbeidet, den stiller nye økte krav til tjenesten. Familier med etnisk minoritetsbakgrunn er overrepresentert i det norske barnevernet. Ifølge barnevernsstatistikk, publisert av Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (2018), er det dobbelt så mange etniske minoritetsbarn med bekymringsmelding enn blant barn uten innvandrerbakgrunn.

Studier og undersøkelser om barnevern og etniske minoriteter i Norge, gjennomført i de siste tjue årene, viser at for mange barnevernsansatte oppleves det utfordrende og krevende å jobbe med etniske minoritetsfamilier (Hærem & Aadnesen 2008; Rugkåsa 2008; Eide, Qureshi, Rugkåsa & Vike 2009; Bø 2010; Kriz & Skivenes 2010; Moufack 2010; Aadnesen 2012 gjengitt av Paulsen, Thorshaug & Berg, 2014, s. 5). Kulturelle forskjeller, språkvansker, manglende kunnskap om regler og lovverk, manglende forståelse for den norske virkeligheten og barnas tokulturelle situasjon hos etniske minoritetsbrukere, får mange sosionomer i tjenesten til å hevde at den kompetansen de har fått gjennom utdanning og erfaring ikke er tilstrekkelig nok, og at de trenger en annen kompetanse til å kunne hjelpe disse menneskene (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 200).

Ubehaget og mangel på kulturkompetanse i arbeidet med etniske minoritetsfamilier påvirker samhandlingsprosesser og resultater i barnevernet, og fører til at tjenesten utsettes for mye kritikk. Elisabeth Stang (2007) skriver i sin artikkel «Forslaget til ny barnevernlov. Rettighetsfesting, strukturendring og språk revisjon» at det ikke er verken overraskende, rart eller nytt at barnevernet utsettes for offentlig kritikk når det gjelder samarbeid med minoritetsfamilier (s.197-198). Ifølge Stang (2007) har behovet for å styrke kulturkompetansen hos ansatte i barnevernstjenesten samt betydningen av et klarere regelverk og bedre rutiner for samarbeid mellom norsk barnevern og innvandrere, blitt aktualisert av et økende antall barn med tilknytning til flere land, stadig kommer i kontakt med barnevernet (s. 197-198).

I forslag til ny barnevernlov (NOU 2016: 16, kapittel 3.6.4.) fremheves kulturell kompetanse, omtalt i mange sammenhenger som kultursensitivitet, som essensielt i barnevernsarbeid (s. 35-36). Kultursensitivitet handler hovedsakelig om hvordan barnevernet skal forholde seg til minoritetsfamilier. Begrepet er ikke tydelig definert, men det nevnes at det dreier seg om forståelse av språk og kommunikasjon, respekt for kulturell bakgrunn og tilstrekkelig informasjonsformidling til etniske minoritetsfamilier (NOU 2016:16, kapittel 3.6.4.s. 35-36).

1.4 Sentrale begreper

Her redegjøres det for de sentrale begrepene som brukes videre i oppgaven. Andre begreper blir presentert i teori delen i kapittel 3, for å gjøre oppgaven mer oversiktlig.

Det blir brukt ulike begreper i forhold til *den profesjonelle* i løpet av oppgaven.

Barnevernsarbeider blir omtalt som hjelper, sosialarbeider, sosionom, saksbehandler, barnevernsansatt og yrkesutøver. Det er for å gi variasjon i språket og begrepene blir brukt om hverandre.

Etniske minoritetsfamilier, her tenker jeg først og fremst på familiene med en ikke-vestlig etnisk bakgrunn. De omtales i oppgaven som brukere, klienter, innvandrerfamilier, innvandrere, etniske minoriteter, de «kulturelle andre» og «de andre». Når det gjelder bruk av «de andre» mens jeg snakker om etniske minoritetsfamilier, er jeg klar over at dette navnet kan fremstå som negativt ladet og diskriminerende. Men, siden det er slik innvandrere er kalt i mange av de kildene jeg benytter meg av, velger jeg å bruke dette begrepet for å berike oppgavens språk.

Kulturkompetanse, kultursensitivitet, kulturkunnskap og kulturforståelse skal redegjøres for og differensieres videre i oppgaven. Alle disse begrepene handler hovedsakelig om det å ta hensyn til kulturelle aspekter og omtales for enkelhets skyld som kulturkompetanse som både er en forståelse, et perspektiv og en tilnærming.

Kultur er et sentralt begrep i møte med etniske minoriteter. Kultur er et resultat av det man lærer gjennom oppdragelse og sosialisering i det miljøet man vokser opp i. Kultur er et system av felles verdier og referanser innenfor en gruppe som gjør at gruppen forstår hverandre (Aadnesen & Hærem, 2007, s. 53). Med andre ord fungerer kultur som et «språk» som gjør kommunikasjon mulig. Den skaper en type felleskap som kan gi individet en opplevelse av tilhørighet. Innenfor slike kulturelle felleskap kan individer fortsatt ha forskjellig kunnskap, ulike meninger om de mest sentrale verdiene og hvordan disse skal realiseres i handling (Thorbjørnsrud, 2009, s. 220). Det er også viktig å nevne at kultur er dynamisk og kan skapes, vedlikeholdes og forandres gjennom menneskelig interaksjon (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 200).

Etnisk er et gresk ord og betegner folkegruppe eller rase. Etniske grupper har ofte samme religion, språk og hører til bestemte nasjoner. *Etnisitet* er avledet av etnisk og innebærer opplevde kulturforskjeller som kontinuerlig aktualiseres (gjøres relevante) i kontakt mellom

mennesker. En viktig faktor ved etnisitet er at den er knyttet til mellommenneskelig samhandling og til hvilken makt den ene folkegruppa har i forhold til den andre (Hagen & Qureshi, 1996, s. 19).

Minoritet er en befolkningsgruppe som er i mindretall i forhold til majoritet. Majoritet har makt til å definere hvem som er minoritet (Skare, 1993, s. 14-15). Ifølge FNs definisjon (gjengitt av Hagen & Qureshi, 1996) oppfatter minoriteter seg selv som annerledes i viktige spørsmål enn det majoritetssamfunnet som de befinner seg i. I denne oppgaven brukes begrepet minoritet om etniske minoritetsgrupper eller innvandrere (s. 19).

Med *annengjøring* forstås prosesser hvor grupper av mennesker og deres handlingsmønstre identifiseres via synlige fysiske eller kulturelle trekk (Johnson mfl., 2004 gjengitt av Rugåsa & Ylvisaker, 2018, s. 206).

Etnosentrisme er det teoretiske begrepet for det utgangspunktet at ens egen gruppe og kultur er sentrum for alt, og alle andre grupper blir vurdert ut ifra det (Skytte, 2008, s. 49).

Stereotypier er egenskaper som tillegges samtlige medlemmer i kategorien uten individuell vurdering, som gjør at vi kun ser en liten del av helhetlig bildet. Stereotypier baserer seg ofte på fordommer (Østby, 2011, s. 60).

1.5 Oppgavens videre oppbygning

I oppgavens kapittel 1 har jeg presentert bakgrunnen for det valgte temaet og problemstillingen. Deretter har jeg redegjort for temaets aktualitet i sosialfaglig kontekst og har belyst noen nøkkelbegreper som skal være relevante i oppgavens videre oppbygning. I neste kapittel beskriver jeg hvilken metode jeg har brukt, min forforståelse, min framgangsmåte, kildebruk og kildekritikk. I kapittel 3 presenterer jeg teori. Her redegjør jeg hvem etniske minoriteter er, hvordan det norske barnevernet samhandler med dem og hvilke utfordringer det innebærer. Videre i teori-redegjørelsen belyser jeg oppgavens viktigste begrep kulturkompetanse og kultursensitivitet og snakker hvordan man kan jobbe kultursensitivt i barnevernet. I kapittel 4 blir problemstillingen drøftet ved bruk av teorien og forskningen presentert ovenfor i kapittel 3. Avslutningsvis presenterer jeg en oppsummering av viktige poeng som har kommet fram i løpet av arbeidet med oppgaven.

2 Metode

Ifølge Dalland (2015) er metode vårt redskap når vi skal undersøke og forsøke å finne svar på problemstillingen vår. Metoden hjelper oss til å samle inn data slik at vi kan besvare spørsmålene vi stiller oss på en faglig god måte (s. 111-112).

2.1 Forforståelse

Når vi skriver en oppgave, starter vi ikke med «blanke ark». Ofte har vi tanker om temaet vi har valgt og kanskje også om mulige funn og resultater (Dalland, 2015, s. 121). Når flerkulturelle spørsmål skal undersøkes og drøftes, er det viktig for oppgavens kredibilitet at den som jobber med oppgaven er bevisst, reflekterer over egen forforståelse og er klar over det utgangspunktet man oppfatter og analyserer verden fra (Aadland, 2011, s. 210). Jeg som kommer fra et annet land er klar over at mitt personlige engasjement og erfaringer av å være etnisk minoritet i Norge, kan ha påvirket meg og min forståelse av litteraturen.

2.2 Valg av metode og framgangsmåte

Denne oppgaven er gjennomført som en litteraturstudie. Litteraturstudie er en metode som ikke er et resultat av egne undersøkelser, men henter eksisterende kunnskap på et utvalgt fagfelt. Denne formen for undersøkelse baserer seg på innsamling av sekundærdata. Studiet dreier seg om å lese bøker, artikler og rapporter og se hva som finnes av forskning og teori om det aktuelle temaet. Målet med studiet er kartlegge det som har blitt gjort på feltet, sammenstille forskjellige funn og teorier, og med dette som utgangspunkt prøve å opplyse hva man vet (Jacobsen, 2010, s. 54.)

For å finne relevant litteratur til min problemstilling har jeg benyttet meg av søkemotorer som Oria, Idunn, BIBSYS, Fontene Forskning, Google, Google Scholar, OsloMet og SSB. I løpet av litteratur søket tok jeg utgangspunkt i norske ord «kultur», «kultursensitivitet», «etniske minoriteter», videre brukte jeg ord som «kulturkompetanse», «kulturforståelse», «etniske minoriteter i barnevern», «etnosentrisme», «kultursensitivt barnevern» og «kulturalisering». Problemstillingen min ble derfor formet og utviklet i prosessen med å finne kilder. Etter å ha

gått gjennom rapporter, tidsskrifter, artikler, tidligere bachelor- og masteroppgaver på internett, har jeg fått en forståelse av hvilke forfattere som er aktuelle i litteraturen om kulturkompetanse, kultursensitivitet og det kompliserte forholdet mellom barnevernstjenesten og etniske minoritetsfamilier. Etter å ha sett på litteraturlisten til de ulike kildene, søkte jeg opp navnene i søkemotorene i forsøk på å finne primærkilder. Dette kalles for en snøballmetode (Jacobsen, 2010, s. 117).

2.3 Kildebruk og kildekritikk

Under arbeid med oppgaven har jeg både brukt skolens pensumliste og relevant selvvalgt pensum. Den første boka jeg oppdaget og som er blitt avgjørende for hvordan jeg har gått frem i tidlig leteprosess er «Barnevernets begreper – i bevegelse» (Ask & Botnen Eide, 2018). I denne boka benyttet jeg meg mest av kapittelet om «Kultursensitivitet» skrevet av Marianne Rugkåsa og Signe Ylvisaker.

De andre to bøker som har vært relevante i løpet av hele arbeidsprosessen er «Barnevern i et minoritetsperspektiv. Sosialt arbeid med barn og familier» (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017) og «Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge» (Eide, Qureshi, Rugkåsa & Vike, 2009). Andre navn som går igjen er Magelssen, Aadnesen og Hærem, Salole og Østby.

I tillegg står navnet Naushad Qureshi helt sentralt i litteratur relevant for mitt tema. Qureshi er opptatt av migrasjon, etniske minoriteter, ekskludering, diskriminering, antirasistisk arbeid og kultursensitivitet. Jeg har benyttet meg av flere kilder skrevet av Qureshi. Artikkelen «Profesjonell kultursensitivitet framfor faglig etnisentrisme», hvor Qureshi (2005) drøfter kulturkompetanse og kultursensitivitet som de profesjonelle kan anvende i møte med etniske minoritetsbrukere, er blitt spesielt viktig for min forståelse av hva kulturkunnskap og kultursensitivt praktisk arbeid handler om.

I oppgaven har jeg prøvd å bruke artikler som er fagfeltvurdert. I tillegg til Qureshi sin har jeg benyttet meg av to fagfeltvurderte artikler til. Den tidligere nevnte «Forslaget til ny barnevernlov. Rettighetsfesting, strukturendring og språk revisjon», artikkel skrevet av E. Stang (2017), brukte jeg innledningsvis. I tillegg brukte jeg artikkelen «God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet: saksbehandlers og foreldres erfaringer» som

bygger på en studie av gode samarbeidsrelasjoner mellom barnevernsarbeidere og minoritetsfamilier, skrevet av Marte Knag Fylkesnes og Marit Netland (2012).

Bidrag som også har vært spesielt viktig for oppgaven min er NTNU Samfunnsforsknings rapporter. Rapporten «Barnevern i et minoritetsperspektiv» (Thorshaug, Svendsen & Berg, 2010) er et resultat av evalueringsprosessen av utdanningen tilknyttet flerkulturelt barnevern. Materialet i rapporten presenterer kunnskap om hva et kultursensitivt barnevern handler om. «Møter mellom innvandrere og barnevernet», forskningsrapport fra 2014 skrevet av Veronika Paulsen, Kristin Thorshaug og Berit Berg, presenterer den kunnskapsoversikten over innvandrerbefolkningens møter med barnevernet som finnes på feltet. Materialet i rapporten hjelper å forstå barnevernets møter med ulike minoritetsgrupper og det inneholder oversikt over flere artikler, evalueringer, utredninger, masteroppgaver, bøker og bokkapitler, som gjør kilden mer pålitelig.

Kildekritikken viser at man er i stand til å være kritisk til den litteraturen som er benyttet i oppgaven (Dalland, 2015, s. 72). I et fagfelt som vokser raskt, er det behov for kritiske blikk og stille spørsmål om i hvor stor grad litteraturen fortsatt er relevant til dagens situasjon. Noen av kildene jeg har benyttet meg av er fra 90-tallet. Disse er «Arbeid med etniske minoriteter i barnevern og sosial sektor» skrevet av G. Hagen og N. Qureshi som ble gitt ut i 1996. Og en bok av Signe Skare «Flerkulturelt barnevernsarbeid. Håndbok» (1993). Når det gjelder litteratur fra før 2000, har jeg vært kritisk til dens gyldighet. Siden noen av disse «utdaterte» kildene tematiserer områder som ikke er blitt påvirket av sosiale forandringer eller endringer i lover, anses de fortsatt som aktuelle og relevante for oppgaven.

Et annet problem kan være at både fagstoff og pensum ofte er sekundærlitteratur. Det innebærer at teksten er bearbeidet og presentert av en annen forfatter enn den opprinnelige (Dalland, 2015, s. 73). I min kildebruk har jeg reflektert og prøvd å være bevisst på at før jeg leste og tolket teksten, var det noen andre som muligens allerede hadde både oversatt og fortolket den. Med andre ord handlet dette for meg om at den opprinnelige ideen kunne ha endret seg etter flere har «forstått og oversatt» den originale forfatterens tanke, og dette i sin tur kunne påvirke påliteligheten og troverdigheten av teorien presentert i oppgaven min.

3 Presentasjon av teori

I dette kapitlet skal jeg presentere det teoretiske grunnlaget for oppgaven. Her vil jeg først redegjøre for barnevern, sosialfaglig kompetanse og etniske minoriteter. Videre skal jeg snakke om mulige årsaker til overrepresentasjon av etniske minoritetsfamilier i det norske barnevernet og det vanskelige forholdet disse to aktørene har med hverandre. Deretter blir det redegjort for perspektiver på kulturforståelse, kulturell bevissthet, kulturkompetanse og kultursensitivitet. På slutten av kapittel 3 blir det presentert teori om hvordan kan man utøve kultursensitiv praksis i barnevernet i arbeid med etniske minoriteter.

3.1 Barnevern

3.1.1. Det norske barnevernet

Barnevernet er først og fremst en offentlig tjeneste som er regulert og styrt av lovgivningen på feltet. Ifølge formålsparagrafen, §1-1, til lov om barneverntjenester (1992) er målet for barnevernets arbeid å sikre at alle barn og unge som opplever forhold som er skadelig for helse og utvikling, skal få nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Barnevernets primære oppgave er å verne barn og unge som oppholder seg i Norge og sørge for at de får trygge oppvekstvilkår (barneloven, 1992, § 1.2). Det gjelder *alle* barn uansett opprinnelse, kulturell bakgrunn eller etnisitet.

3.1.2 Sosialfaglig kompetanse i barnevernsarbeid

Det jobber hovedsakelig barnevernspedagoger og sosionomer i barnevernet. Sosialfaglig arbeid i barnevern er basert på humanistiske og demokratiske verdier. Barnevernsansatte går frem i sine vurderinger av saker ved å bruke sin *sosialfaglige kompetanse*. Sosionomer i barnevernet har makt til å hjelpe, men den makten kan oppleves krenkende av brukere. I det sosialfaglige arbeidet rettes fokus mot yrkesutøverens evne til *etisk refleksjon* over sin maktposisjon og holdninger (Fellesorganisasjon [FO], 2015, s. 3). *Refleksjon* er en

søkeprosess som åpner opp for overveielser og et mer *kritisk blick* på egen yrkesutøvelse og fagkunnskap, som igjen legges til grunn for nye vurderinger (Aadnesen & Hærem, 2007, s. 27).

Sosialfaglig arbeid legger til grunn at det er mange faktorer som påvirker menneskers liv og sosionomer i barnevernet skal legge vekt på en helhetlig tilnærming i arbeidet med familiene som har behov for bistand og hjelp. Her skal man ta utgangspunkt i at individ og samfunn er i konstant samhandling og påvirker hverandre gjensidig (FO, 2015, s. 6). Dermed, for å gi brukere et helhetlig tilbud, skal yrkesutøvere i barnevernet se «personen i situasjonen». Dette handler om å ha fokuset både på individet og dets kontekst i arbeidsprosessen (Levin, 2015, s. 37-39). Evne til å forme et helhetssyn på mennesker, å sette brukernes perspektiv på sin livssituasjon i sentrum og å forstå hvordan den sosiale konteksten virker inn på situasjonen, utgjør en viktig del av den sosialfaglige kompetansen i barnevernsarbeidet.

Det er viktig å påpeke at i alt sosialfaglig arbeid må både faktorer som er fellesmenneskelige og individuelle tas i betraktning. Sosionomer i barnevernet skal stå imot forskjellsbehandling av mennesker på grunnlag av kultur, etnisitet, språk eller andre forhold. Samtidig skal de profesjonelle være kritiske til likebehandling og standardiserte tilnærminger i samhandling med mennesker som er ulike (FO, 2015, s. 6).

Sosialfaglig kompetanse innebærer flere viktige aspekter, men på grunn av oppgavens omfang redegjøres det for de aspektene som er mest relevant for å besvare problemstillingen min.

3.2 Etniske minoriteter

3.2.1 Migrasjon

I løpet av hele menneskets historie har folk migrert. Grunner til migrasjon er forskjellige, alt fra fattigdom og krig til ønske om å oppleve noe nytt i livet. *Migrasjon* betyr både innvandring og utvandring (Berg, 2015, s. 245). Migrasjonen kan både være frivillig og tvunget (Aadnesen & Hærem, 2007, s. 83). I de siste femti årene har Norge vært et land med større immigrasjon enn emigrasjon. I dag består den norske befolkningen av 12 prosent innvandrere. Barn og unge utgjør en relativ stor del av innvandrerbefolkningen, hvor 24

prosent er 19 år eller yngre (Paulsen mfl., 2014, s. 3). Det kan sies at migrasjonsprosesser bidrar til å dele samfunnet i majoriteter og minoriteter.

3.2.2 Kultursjokk

Innvandring innebærer å forlate ett sted og starte på nytt et annet. Migrasjon kan være en grunn til mye psykologisk stress. Alle som har flyttet i det minste en gang i livet forstår at denne prosessen kan være smertefull (Salole, 2018, s. 116-117). Når man flytter, mister man den gruppen en identifiserer seg med: familie, venner, lokalsamfunn osv. Dette kan føre til en sterk tapsfølelse. Kjente referanserammer blir borte og man oppdager at alt er annerledes i den nye hverdagen. Reglene og normene man har alltid tenkt på som universelle, gjelder ikke lenger. Dette kan defineres som *kultursjokk* (Salole, 2018, s. 119-120).

3.2.3 «Familier i spagaten»

Migrasjon fører til at personen og dens familie plutselig befinner seg i en ukjent krevende situasjon. Salole (2018) snakker om innvandrersfamilier som «familier i spagaten», med hodet og hjerte på flere steder (s. 225-226). Tilværelsen til slike familier foregår på to arenaer samtidig; der man bor nå og der man har reist fra. Forandringer i omgivelser, tilpasning og håndtering av kulturelle forskjeller, skaper *migrasjonsstress* (Salole, 2018, s. 226, 129). Alt dette kan føre til misforståelser og konflikter innenfor familien og en del sosiale problemer etniske minoritetsfamilier ofte møter i det nye samfunnet.

3.3 Etniske minoritetsfamilier og barnevern

3.3.1 Overrepresentasjon i barnevern - årsak

Familier med etnisk minoritetsbakgrunn, spesielt første generasjonsinnvandrere, er overrepresentert i barnevernsstatistikken, både når det gjelder tiltak og omsorgsovertagelser

(Allertsen & Kalve, 2006 gjengitt av Thorshaug, Svendsen & Berg, 2010, s. 21). Bakgrunnen for en slik overrepresentasjon forklares av tre ulike forklaringsfaktorer: kulturelle og minoritetsrelaterte, levekårs og flyktningsrelaterte (Thorshaug mfl., 2010, s. 21).

Kulturelle og minoritetsrelaterte faktorer fokuserer på kultur og møter mellom kulturer i barnevernsarbeidet, her dreier det seg om kulturelle misforståelser, forskjellige syn på hva er «god omsorg» osv. (Berg & Berg, 2001; Aadnesen & Hærem 2007; Vike & Eide, 2009 gjengitt av Thorshaug mfl., 2010, s. 21). Her kobles en sentral utfordring til tolkningen av begrepet kultur og hvordan det ofte brukes til å forklare innvandreres sosiale problemer. Innenfor dette perspektivet kan man også se hvordan inndelingen av samfunnet i «oss» og «de andre», eller dikotomien, påvirker relasjonen mellom barnevernsarbeidere og etniske minoritetsfamilier (Berg, 2010 gjengitt av Paulsen mfl., 2014, s. 4).

Levekårsfaktorer handler om at innvandrerbefolkningen (særlig med en ikke-vestlig opprinnelse) representerer en sosial og økonomisk underklasse i Norge. Innvandrere er i større grad utsatt for fattigdom, arbeidsledighet og andre sosiale problemer (Blom & Henriksen, 2008; Kumar et al., 2008 gjengitt av Thorshaug mfl., 2010, s. 21-22).

Flyktningrelaterte faktorer handler om konsekvenser av krig, flukt, lang botid i asylmottak, migrasjonsstress, kultursjokk og hvordan alt dette har en negativ påvirkning for helse, både psykisk og fysisk, omsorg for barn og foreldrekompetanse (Varvin, 2003; Berg & Valenta, 2008; Berg, 2010 gjengitt av Paulsen mfl., 2014, s. 4).

Alle de faktorene viser tydelig en kombinasjon av problemer og vanskeligheter barnevernsarbeidere står overfor i sitt arbeid med innvandrere. Minoritetsfamilier står overfor de samme utfordringene som majoriteten gjør. Men i tillegg møter de en del spesifikke belastninger grunnet deres innvandringsbakgrunn, som ansatte i barnevernet må forholde seg til og håndtere på best mulig måte (Lauritsen & Skagen, 2009 gjengitt av Thorshaug mfl., 2010, s. 22).

3.3.2 Det vanskelige forholdet

Forholdet mellom etniske minoriteter og barnevernet er komplisert og har vært et aktuelt tema i flere år. Undersøkelser viser at en del saksbehandlere opplever at det er krevende å jobbe med etniske minoritetsfamilier (Paulsen mfl., 2014, s. 5).

Det er viktig å nevne at utfordringene som oppstår i samhandling mellom barnevern og innvandrere er delvis de samme som i møte mellom barnevernet og majoritetsbefolkningen (Paulsen mfl., 2014, s. 6). Barneverntjenesten står generelt foran mange sammensatte problemer: mangel på informasjon, lang saksbehandlingstid, manglende tillit, ressursmangel, underbudsjettering, stort arbeidspress osv. (Paulsen mfl., 2014, s. 6; Thorshaug mfl., 2010, s. 23). Alle disse vanskelige forhold forsterkes, når barnevernet i økende grad møter flerkulturelle tillegg utfordringer. Ansatte i barnevernet kobler ofte disse tillegg utfordringene til språk, kommunikasjon, manglende felles referanseramme, kulturell bakgrunn, ulike forståelser av kjønnsroller, forskjellige syn på barneoppdragelse, migrasjonserfaring, mangel på tillit til hjelpeapparatet, dårlig økonomi, helseproblemer osv. Dette fører til at mange barnevernsarbeidere vegrer seg for å gå inn i saker når det gjelder etniske minoritetsfamilier (Bø, 2008; Rugkåsa, 2008 gjengitt av Thorshaug mfl., 2010, s. 22).

Situasjonen blir enda mer komplisert siden mange innvandrere forbinder barnevern med frykt og skam. Det er et resultat av mangel på informasjon om barneverntjenesten, spesielt blant minoritetsbefolkningen, som skaper rykter, feilaktige oppfatninger og mistillit (Paulsen mfl., 2014, s. 6). I tillegg til det kan asymmetrien i maktforholdet mellom innvandrere og barnevern skape en følelse av frykt, og videre føre til at de etniske foreldrene skammer seg over og gruer seg til å komme i kontakt med barneverntjenesten. Barnevernet som en del av det norske hjelpeapparatet og som representant av den dominante kulturen og det norske synet på barneoppdragelse og på god barneomsorg, har grunnleggende makt over etniske minoriteter (Skau, 2013, s. 56). Saksbehandlere i barnevernet har ofte en usynlig makt til å definere barnas og familiens situasjon og hjelpebehov. Sagt på en annen måte har barneverntjenesten en definisjonsmakt over sine brukere. Dette kan hindre et godt samarbeid og etablering av gode relasjoner mellom saksbehandlere og brukere i tjenesten, spesielt når det gjelder etniske minoritetsfamilier.

Alle disse utfordringene, blant annet manglende forståelse for barnevernets oppgaver i disse familiene, fører til at barn som opplever vanskelige situasjoner kan stå i fare for å ikke få det tilbudet fra barnevernet som de har behov for. Tatt i betraktning alt som nevnes ovenfor, blir kulturkompetanse et sentralt stikkord for å skape dialog og forbedre relasjonen mellom barnevernet og disse familiene. En slik kompetanse handler om å gjøre barnevernet mer forståelig for innvandrere og å utøve praksis som kan bidra til å nå fram og skape fortrolighet med etniske minoritetsfamilier (Barneombudet, 2009; Norsk innvandrersforum, 2013 gjengitt av Paulsen mfl., 2014, s. 5).

3.3.3 Kulturalisering

Etniske minoriteter fremstilles ofte som kulturelt annerledes i forhold til den norske befolkningen. Ved en slik annengjøring av innvandrere legges vekten ikke på likheter, men helst på forskjeller mellom mennesker. Det første som brukes til å understreke og forklare disse ulikhetene mellom mennesker er kultur (Østby, 2011, s. 62-63).

Ifølge Rugkåsa, Eide og Ylvisaker (2015 gjengitt va Ask & Eide, 2018) kalles en prosess der gitte situasjoner og problemer fortolkes og forklares på grunnlag av generaliserte kulturelle fortolkninger, fremfor individuelle, sosiale eller politiske forhold for *kulturalisering* (s. 205). Med andre ord, er kulturalisering en kategoriseringsprosess hvor mennesker oppfattes i mindre grad som individer, men i større grad som forenklede representanter av en gruppe. En slik kulturell fortolkning kan føre til reduksjonistisk forståelse av sosiale problemer, forsterkning av fordommer, stimulering av negative stereotypier og stigmatiserende oppfatninger. Dermed kan kulturalisering føre til etnosentrisme hvor «den andres kultur» ses utelukkende i kontrast til «det norske». Dette kan resultere i å skape avstand mellom barnevern og etniske familier. Ved å bruke denne tilnærmingen risikerer saksbehandlere i barnevernet å ikke reflektere nok rundt situasjonens kompleksitet og kun se et ensidig bilde. Dette gjør at forhold som kan være sentrale i en helhetlig kontekst utelates (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 205-206; Rugkåsa mfl., 2017, s. 55-57, 64-67).

Kulturalisering og annengjøring kan føre til diskriminering av etniske minoriteter hvor de kan føle seg presset til å legge fra seg sin egen kultur for å passe inn (Østby, 2011, s. 63). I sin tur kan diskriminering føre til utenforskap og underbygge marginalisering blant innvandrerbefolkningen. Derfor, i barnevernssamhandling med etniske minoritetsfamilier, er det viktig at analyse og fortolkningsrammene av brukers situasjon verken er ensidig eller endimensjonal (Østby, 2011, s. 65). For å forhindre bruk av stereotypier, og for ikke å betrakte sosiale problemer som kulturelle er det viktig at barnevernet tilbyr kultursensitive tjenester (Williams & Soydan, 2005; Skytte, 2008; Fylkesnes, 2011 gjengitt av Paulsen mfl., 2014, s. 7).

3.4 Kulturkompetanse

Norge har blitt et mer flerkulturelt samfunn. Et slikt etnisk mangfold krever større grad av faglig kulturkompetanse og kulturell sensitivitet hos barnevernansatte, siden de befinner seg i spenningsfeltet mellom det generelle og det spesielle, det vanlige og det ukjente i den flerkulturelle hverdagen. Det å være kulturkompetent og kultursensitiv er viktig når man jobber med etniske minoritetsfamilier i barnevernet (Qureshi, 2005, s. 269).

3.4.1 Kulturforståelse

I det norske samfunnet eksisterer det en tendens av å fokusere mest på kulturelle aspekter ved etniske minoriteter og neglisjere seg selv som kulturbærer. «Å hoppe systematisk over sin egen kultur, uten kritisk analyse, kan innebære etnosentrisme» (Qureshi, 2009, s. 208). Det er dermed også viktig å rette oppmerksomheten mot egne normer, verdier og kultur. Man bør få en god innsikt i hvordan vår egen og andres forståelse av kultur er formet gjennom opplevelser i livet. En slik *kulturforståelse* innebærer det å både forstå seg selv som kulturbærer og å kunne se at representanter for andre kulturer kan ha andre verdier som for dem er meningsbærende. Her er det viktig å påpeke at verdier og oppfatninger som de norske kulturmønstre har, behøver ikke å være en selvfølge for andre mennesker (Qureshi, 2005, s. 268-269; Qureshi, 2009, s. 207-208).

3.4.2 Kulturell bevissthet

Det å være kulturkompetent handler om å kunne tilegne seg «fakta-kunnskap» om «de andres» kultur, kommunikasjonsformer, oppdragelsesstrategier, omsorgsutøvelse osv. Men kulturforståelse og kulturkompetanse handler ikke bare om det. Det handler i like stor grad om å forstå seg selv, sin egen bakgrunn. Det innebærer å utforske både sin egen og andres kulturer og forstå hvordan disse styrer tenkning, følelser og atferd hos folk, og samt hvordan de påvirker hverandre. Dette handler altså ikke om at man skal forkaste eget utgangspunkt, men å være bevisst på hvordan vi alle er bærere av «kultur». Å erkjenne sin egen bakgrunn i tillegg til faktisk kunnskap om andres kultur, er et viktig steg mot *kulturell bevissthet*. Å ha en

slik bevissthet betyr ikke at man har svar på alt, men at en er åpen for læring og refleksjon (Qureshi, 2005, s. 268-269; Qureshi, 2009, s. 207-208).

3.4.3 Kulturkompetanse

Kort forklart kan *kulturkompetanse* defineres som «evne til å samhandle effektivt med folk fra forskjellige kulturer» (Javo, 2010, s. 154). Den dreier seg om hvordan den summerte «kulturkunnskapen» brukes i møte med etniske minoriteter. Kulturkompetanse er en blanding av teori om kulturelle aspekter og deres kritiske analyse. Her handler det om å være bevisst på egen etnosentrisme, fordommer og stereotypier om andre. Det handler også i stor grad om å være reflektert over eget ståsted og forforståelsen man har og hvordan de påvirker samhandlingskonteksten (Qureshi, 2009, s. 208). Med andre ord er det viktig for saksbehandlerne i barnevernet å kunne innse at andre individer kan ha forskjellige referanserammer enn personen selv, og det er avgjørende for et godt samarbeid med etniske minoritetsfamilier å prøve å møte dem ut ifra deres ståsted.

3.4.4 Kultursensitivitet

Det er vanskelig å finne en presis definisjon av kultursensitivitet. Begrepet er sammensatt av ordene «kultur» og «sensitivitet». Kultursensitivitet kan defineres som en holdning preget av åpenhet og følsomhet for kulturell ulikhet, der vi ser etter likhetene i forskjellene (Magelssen, 2008, s. 15, 18; Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 65). Begrepet innebærer en større bevissthet rundt sin egen kultur, verdier, holdninger og normer. Kultursensitivitet handler også om forståelse, toleranse og respekt for andre kulturelle verdier og praksiser. Kultursensitiv tilnærming krever det å anerkjenne de andre og behandle dem som likeverdige (Qureshi, 2009, s. 209). Ifølge Javo (2010) dreier kultursensitivitet seg om å være bevisst på at kulturelle forskjeller og likheter finnes, og at de påvirker våre holdninger og handlinger (s. 155).

3.5 Kultursensitiv praksis

«Kultursensitiv praksis er pragmatisk, lavterskel og fleksibel. Hjelperen bør gå «den andre mila» i relasjonsbygging og ta utgangspunkt i brukerens verdisett og kommunikasjonsstil» (Bufdir, 2018).

Det å bygge et godt forhold mellom barnevernet og etniske minoriteter gjennom en kultursensitiv praksis handler i stor grad om å skape *gjensidig tillit*. Tillit bygger på respekt, åpenhet og ærlighet. I arbeid med etniske minoriteter kan det å etablere tillit oppleves problematisk av barnevernsansatte, på grunn av språk- og kommunikasjonsproblemer, mangel på informasjon, familiens mangel eller lite kjennskap om både barnevernets og saksbehandleres rolle osv. For å skape en tillitsfull relasjon bør det derfor legges vekt på å opplyse familien grundig om det norske systemet, informere om deres rettigheter og passe på at familiens behov blir møtt gjennom bruk av tolk, god informasjon og eventuelt advokat- og minoritetsrådgivertjenester. Familien må få en mulighet til å fortelle om sin kulturelle bakgrunn og tradisjoner, spesielt når det gjelder barn, oppdragelse og omsorg. Ved å jobbe kultursensitivt kan sosionomer i barnevernet utvide sin egen og brukerens forståelsesramme og bygge et mer tillitsfullt forhold med innvandrersfamilier (Sundfjord, 2018).

Brukerens virkelighetsoppfatning i flerkulturelle relasjoner kan være veldig ulik fra hjelperens egen. Det som er nytt og ukjent kan lett fremstå som noe utrygt. For å skape *trygghet* må mennesker bli kjent med det ukjente. I kultursensitiv praksis med etniske minoriteter er det derfor viktig å fortelle dem om hvordan barnevernet fungerer, i hvilke situasjoner de kan komme med støttetiltak, og i hvilke sammenhenger de kan være nødt til å utøve sine sterke kontrollfunksjoner, som f.eks. omsorgsovertagelse. Dette kan gjøre forholdet mellom barnevernsansatte og etniske brukere mer forutsigbart og trygt (Sundfjord, 2018).

Kultursensitiv praksis krever i tillegg til anvendelse av en konkret kulturkunnskap og fagkunnskap, også en helhetlig eller *kontekstuell forståelse* av problemet. Kontekstuell forståelse innebærer å begripe menneskers atferd både individuelt og kollektivt samtidig, der forståelse av konteksten er i fokus siden den påvirker holdninger og handlinger. Mennesket er både et produkt og en skaper av kultur. Kultur ligger definitivt bak handlingene, men handlingene er ikke kultur. Handlingene er alltid koblet til samfunnskonteksten som danner premisene for dem. *Kontekstuell tilnærming* er rettet mot å forebygge diskriminerende forklaringer og kulturalisering. Det kan hjelpe med å hindre fordomsfull tenkning og etnosentriske holdninger (Qureshi, 2009, s. 215).

Kultursensitivitet legger vekt på hva som i en bestemt situasjon er kulturbetinget, hva som er allmennmenneskelig og hva som er individuelt. På den måten gir denne tilnærmingen en viktig innsikt i følelser, tanker og handlinger som det andre mennesket legger til grunn for sin oppførsel. Kultursensitivitet kan dermed brukes både for å forstå menneskers reaksjoner, og også for å analysere sosiale problemer individer har på ulike nivåer (Javo, 2010, s. 153-154; Qureshi, 2009, s. 209).

Barnevernsansatte står overfor tre utfordringer når det gjelder en kontekstuell forståelse av problemer i etniske minoritetsfamilier: den første er å forstå familiens kulturbakgrunn, den andre er å forstå familiens minoritetssituasjon og den tredje er hvilken påvirkning disse har på familiens situasjon. Det er ikke lett å skille mellom i hvor stor grad familiens problemer og handlinger er skapt av den kulturelle bakgrunnen, eller av minoritetssituasjonen. Derfor er det viktig å lytte til barnets og familiens beskrivelse av situasjonen og vise respekt til brukernes virkelighetsoppfatning, kulturelle verdier, atferds normer og oppdragelsespraksiser (Javo, 2010, s. 153-154). *Respekt* er et stikkord i kultursensitivt arbeid. Når man lytter og prøver å forstå den andre viser man respekt for «de andres» synspunkter og argumenter og dette i sin tur fører til en mer sensitiv kommunikasjon. *Kultursensitiv kommunikasjon* er en fordomsfri, aksepterende og lyttende innstilling til de andre. Denne typen kommunikasjon går hånd i hånd med *empati* og *anerkjennelse*, den bygges på medfølelse og faglig innsikt (Magelssen, 2008, s. 16). Åpen, nysgjerrig og utforskende holdning kan hjelpe barnevernsarbeidere til å skape en felles arena for dialog. Jo mer bevisst barnevernsarbeideren blir over sin etnosentrisme, jo mer kultursensitiv blir han i dialogen. I den *sensitive dialogen* kan yrkesutøveren bekrefte den «kulturelle andres» subjektive opplevelse og gi den gyldighet, uten å nødvendigvis være enig. Kultursensitiv kommunikasjon og dialog bidrar til en mer symmetrisk relasjon mellom den etniske brukeren og hjelperen. I et mer symmetrisk forhold blir det lettere å snakke med hverandre og ikke til. Symmetri skaper en atmosfære av trygghet og respekt og slik gjøre mennesker i stand til å se likhetene i til dels veldig store forskjeller (Magelssen, 2008, s. 21). Kontekstuell tilnærming og kultursensitiv kommunikasjon kan bidra til å forbedre det vanskelige forholdet mellom barnevernet og etniske minoriteter.

4 Drøfting

Temaet om kulturkompetanse og kultursensitivitet er bredt med mange viktige aspekter som barnevernsansatte bør ta i betraktning, spesielt når det gjelder kultursensitiv praksis i forhold til etniske minoritetsfamilier. På grunn av oppgavens omfang skal jeg begrense meg til å drøfte to spørsmål som er mest aktuelle når det gjelder dette temaet. Drøftingen starter med diskusjonen om *kulturkompetanse er en nyttig fremgangsmåte mot et mer kultur sensitivt barnevern eller kilde til kulturalisering*. Videre drøfter jeg om *for mye fokus på kultursensitivitet i barnevern kan overskygge den sosialfaglige kunnskapen i arbeid med etniske minoriteter*. I dette kapitlet skal teorien som er blitt redegjort for drøftes med utgangspunkt i denne problemstillingen:

Hvordan kan kulturkompetent og kultursensitiv praksis bidra til å forbedre det vanskelige forholdet mellom barnevernstjenesten og etniske minoritetsfamilier?

4.1 Kulturkompetanse - en nyttig fremgangsmåte mot et mer kultursensitivt barnevern eller kilde til kulturalisering?

I litteraturen finnes det ulike meninger om den rollen kulturkompetanse og kultursensitivitet spiller i barnevernssamhandling med etniske minoritetsfamilier (Rugkåsa mfl., 2017; Rugkåsa & Ylvisaker, 2018; Qureshi, 2009; Javo, 2010; Magelssen, 2008). På den ene siden kan det være vanskelig å ignorere de kulturelle ulikhetene som kommer til syne i barnevernsarbeidsarbeidet med etniske minoriteter. På den andre siden kan det å bli alt for opptatt av å se på forskjellene og de særlige behovene minoritetsbrukere har virke som problematisk og diskriminerende. Overfokusering på kultur kan føre til at det enkelte individet, dets indre trekk, overgeneraliseres og samfunnets strukturelle forhold som påvirker situasjonen usynliggjøres. Samtidig kan ignorering av kulturspørsmålet medføre til at forhold som er sentrale ved familiens etniske bakgrunn, som syn på barns oppdragelse, omsorg og behov, utelates (Berg & Ask gjengitt av Fylkesnes & Netland, 2012, s. 221).

Med bakgrunn i bøker, artikler og rapporter jeg har gått gjennom kan det konkluderes at det er flere forfattere og forskere som mener at både kulturell kompetanse og kultursensitivitet er

viktig. På den ene siden kan det hevdes at kulturkompetanse i barnevernet og generelt i sosialt arbeid kan være en god løsning på mange utfordringer sosionomer har i arbeid med innvandrere. For eksempel Javo (2010) i sin bok «Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer», viser en positiv holdning til kulturkompetanse. Ifølge forfatteren kan tilnærmingen bidra både til en bedre forståelse av betydningen av familiens kulturelle erfaringer og til en bedre samhandlingsprosess hvor disse erfaringene helst blir sett som en ressurs enn en hindring (s. 155). Qureshi (2009) støtter også kulturkompetanse som en nyttig posisjon og sier at å tilegne seg kunnskap om andre kulturer og praksiser innebærer et forsøk på vei til en felles forståelse, som er viktig for etablering av et godt forhold og sensitivt barnevernsarbeid (s. 218). Å forstå de «kulturelle andre» betyr å tilstrebe en mest mulig kultursensitiv og symmetrisk kommunikasjon ifølge Qureshi (2009, s. 218).

Som tidligere nevnt i teori del handler kulturkompetanse i stor grad om kultursensitivitet. For et sensitivt barnevernsarbeid er kulturkunnskap alene ikke nok, det er hvordan sosionomene anvender denne kunnskapen i sin praksis som er det mest avgjørende (Skytte, 2001 gjengitt av Javo, 2010, s. 155). I sin bok «Kultursensitivitet. Om å finne likhetene i forskjellene» skriver Magelssen (2008) om viktigheten av en kultursensitiv kommunikasjon for forbedringsprosessen av det vanskelige forholdet etniske minoritetsfamilier har med barnevernet (s. 18). Ifølge Magelssen (2008) fører en kultursensitiv kommunikasjon til gjensidig deltakelse, hvor alle partene i prosessen åpner seg, føler seg trygg, lytter, ser etter likheter i forskjeller, reflekterer rundt, lærer og danner nye sosiale konstruksjoner. Dette kan skje når rammene rundt bidrar til å skape en samarbeidsatmosfære preget av trygghet og respekt (s. 18). Selv om det kan være vanskelig å respektere det vi ikke forstår og folk ikke alltid kommer fram til en felles forståelse, må de profesjonelle i barnevernet likevel respektere de andres følelser, erfaringer og verdier for å kunne jobbe kultursensitivt (Javo, 2010, s. 155). I lys av dette kan det hevdes at kulturkompetanse som går hånd i hånd med kultursensitivitet, er et viktig redskap for å forbedre det kompliserte forholdet mellom barnevernet og etniske minoriteter, som setter respekt som en grunnleggende verdi i arbeidet i fokus.

Det kan hevdes at om man er kultursensitiv i sin yrkesutøvelse, om man viser respekt og empati til de som er annerledes fra en selv, så skaper man rom for en reell dialog mellom barnevernet og innvandrerfamilier, og dermed en mulighet til å danne en felles plattform for videre samarbeid. Det er også mulig å si at kulturkompetanse brukt varsomt kan føre til funn av flere likheter, heller enn forskjeller mellom barnevernet og etniske minoriteter. Ut ifra dette kan det hevdes at kulturell kunnskap anvendt på en sensitiv måte kan bidra til å skape

felleskap, gjensidighet, anerkjennelse og forståelse mellom hjelpere og brukere i barnevernet, og slik forbedre det vanskelige forholdet mellom disse to samhandlende aktørene.

På den andre siden finnes det noen som stiller spørsmål om kunnskap om kulturelle normer og praksiser som eksisterer innenfor etniske minoritetsgrupper, leder til økt sensitivitet hos de profesjonelle eller helst fører til kulturalisering av sosiale problemer. Garran og Rozas (2013 gjengitt av Rugkåsa mfl., 2017, s. 78) sier at kulturkompetansen kan føre til ensidig og forenklet oppfatning av både mennesker og kulturer og kan overskygge strukturelle forhold, som former menneskers liv og skaper sosiale utfordringer.

Man kan også problematisere graden av behovet for en særegen kompetanse om kulturelle aspekter i samhandling med innvandrere, og i hvor stor grad denne kompetansen egentlig bidrar til å forbedre forholdet mellom etniske minoritetsfamilier og barnevernet. På en måte er kulturkompetanse en nyttig fremgangsmåte mot å gjøre de «kulturelle andre» mer forståelig. Kulturkompetanse innebærer læring av en presis og målbar kulturkunnskap, som kan brukes som et verktøy for å effektivisere arbeidet med minoritetsbrukere (Eliassi, 2013 gjengitt av Rugkåsa mfl., 2017, s. 80). Samtidig er en rekke forskere innenfor sosialt arbeid kritiske til tanken om institusjonelle behov for effektivitet og administrativ kontroll, kan være «grunn nok» til at sosionomer tror at de kan ha kompetanse på andre mennesker og kulturer. Det kan hevdes at kompetanse om de «kulturelle andre» kan redusere kompleksiteten i barnevernet, samtidig kan søken etter en såkalt objektiv kunnskap føre til kategorisering og annengjøring av etniske minoriteter (Rugkåsa mfl., 2017, s. 78-81). Med andre ord kan kulturkompetanseperspektivet, som opprinnelig skulle basere seg på respekt for kulturelle forskjeller, føre til forsterkning av fordommer og stereotypier, medvirke til hierarkisering av grupper, diskriminering og dermed kalles for en «bakdør til rasisme». (Korbin, 2002; Pon, 2009; Lee & Farrell, 2006 gjengitt av Rugkåsa mfl., 2017, s. 78, 81).

I lys av dette kan det hevdes at om barnevernsarbeidere legger alt for mye vekt på kultur og kulturkompetanse, kan det føre til kulturalisering av sosiale problemer og usynliggjøring av både enkeltindivider og strukturelle og institusjonelle prosesser (Williams & Parrot, 2012 gjengitt av Rugkåsa mfl., 2017, s. 81).

Det kan også hevdes at når etniske minoritetsforeldre generaliseres og fremstilles som «bærer av en streng kultur», kan dette påvirke barnevernsarbeidet med familiene negativt. På den ene siden kan mangel på forståelse for familiens kulturelle bakgrunn føre til dannelse av negative stereotypier, mistenkeliggjøring av foreldre, og slik resultere i at barnevernet griper raskere

inn og overtar omsorgen for barna på feil grunnlag (Mekonen, 2008 gjengitt av Paulsen mfl., 2014, s. 15). Om barnevernsarbeidere på den andre siden viser for mye respekt for foreldrenes kultur og vegrer seg for å gripe inn, kan det gå på bekostning av «barnets beste» (Bredal, 2009 gjengitt av Paulsen mfl., 2014, s. 15). Sagt på en annen måte skaper både overfokusering på kulturkompetanse og ignorering av kulturspørsmålet mange utfordringer og dilemmaer i forholdet mellom barnevernet og etniske minoriteter.

Med bakgrunn i alt som drøftes ovenfor kan man lure på hvordan barnevernsarbeidere kan jobbe kultursensitivt og medvirke til en bedre relasjon mellom barnevernet og innvandrerfamilier? Det kan hevdes at en alternativ tilnærming som kan bidra til å skape gode relasjoner og tillitsfullt forhold mellom sosionomer i barnevernet og innvandrerfamilier, er den som ikke nødvendigvis legger vekt på teknikker og ferdigheter, men den som snarere fokuserer på enkeltmennesker. Dette perspektivet handler i større grad om å være klar over sin manglende kompetanse og helst søke forståelse enn kunnskap på «de andres» liv. Å jobbe ut fra en bevissthet om manglende kompetanse innebærer et forsøk på å rette oppmerksomheten mot det vi ikke kan og ikke forstår. Dette i sin tur kan få oss til å utforske egne fordommer, i stedet for å bare fokusere på brukeren og kulturelle forskjeller. Det kan tenkes at en slik praksis fører til en bedre relasjon med brukerne. Denne klientorienterte tilnærmingen setter brukeres definisjon av seg selv, av dens problem og dens tolkning av situasjonen i sentrum. Fordi det er jo den enkelte personen eller familien barnevernsarbeideren samhandler med som skal være den viktigste kilden til all kunnskap i saken. Sosionomer i barnevernet skal ikke bare være kulturkompetente i forhold til sine etniske minoritetsbrukere, men også være lydhør for brukernes stemmer og åpne for alternative forståelser av komplekse sosiale problemer innvandrere møter (Dean, 2001 gjengitt av Rugkåsa mfl., 2017, s. 82).

4.2 Kulturkompetanse og sosialfaglig kunnskap

Etter å ha lest litteratur og forskning i det gjeldende temaet kan man stille seg flere spørsmål. Kan det være for mye av kultursensitivitet? Overskygger behovet for kulturkompetanse den sosialfaglige kunnskapen i arbeidet med etniske minoriteter?

Når man snakker om kulturkompetanse i barnevernet kan det lett oppfattes slik at det dreier seg bare om å tilegne seg fakta-kunnskap om kultur og ferdigheter om samhandling med

etniske minoriteter (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 208). Det kan hevdes at en slik forenklet tenkning med fokuset på kulturell ulikhet, kan resultere i at kulturkompetanse anses som grunnleggende for alt kultursensitivt barnevernsarbeid med innvandrere. Men er det virkelig sann? Kan en sterk vektlegging av behovet for kulturkunnskap blant barnevernsansatte føre til negative konsekvenser, som, for eksempel, nedvurdering og underbruk av den profesjonelles sosialfaglige kompetanse?

Tidligere i oppgaven har det blitt nevnt at mange barnevernsarbeidere mener at de trenger *en annen* kompetanse enn det de har tilegnet seg gjennom utdanning og erfaring i arbeid med innvandrerfamilier (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 200). Ut fra dette kan det hevdes at alle diskurser som eksisterer rundt kulturkompetanse og kultursensitivitet i barnevern, bidrar til at sosionomer som jobber der blir stadig mer usikre i sin fagkompetanse og handlingslammet når det gjelder etniske minoriteter (Williams & Soydan, 2005 gjengitt av Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 208). Videre kan dette bidra til å skape et inntrykk av at den faglige kompetansen, barnevernsansatte har fra tidligere utdanning og jobberfaring, nedvurderes. Etter min mening, bør det ikke være snakk om nødvendigheten av «en annen» kompetanse, men helst behovet for «tilleggskompetanse». For eksempel ekstra kunnskap om andre kulturer kan brukes i tillegg til grunnleggende sosialfaglig kunnskap og dermed hjelpe i barnevernssamhandling med minoritetsfamilier.

På den ene siden er det ikke tvil om at sosialarbeidere i barnevernet bør ha en bred kulturell kompetanse når det gjelder arbeid med etniske minoritetsfamilier. Fordi det å tilegne seg kunnskap om brukernes kulturelle normer, verdier og tradisjoner, å få forståelse om hva som kan være betydningsfullt i «de andres» liv, og å klare å uttale seg om dette via åpen og kultursensitiv kommunikasjon, kan være en måte å vise respekt og genuin interesse for andre mennesker, å bli bedre kjent med dem og medvirke til å bygge en tillitsfull relasjon (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 209).

Men, på den andre siden når man har en hjelperrolle og jobber innenfor feltet sosialt arbeid skal det, i bunn og grunn, handle om å være en god sosionom. Det skal dreie seg om å hjelpe folk med sosiale problemer, uavhengig av kultur, etnisitet, sosialstatus, majoritets- eller minoritetstilhørighet. Etter min mening handler et godt barnevernsarbeid, først og fremst, om sosialfaglig kompetanse og om å være profesjonell i sin yrkesutøvelse. Det kan være ødeleggende for en god samhandlingsprosess mellom barnevernsarbeider og etnisk minoritetsfamilie om brukerens behov vurderes på bakgrunn av generell kulturell kunnskap,

fra den gruppen brukeren hører til. Det kan føre til en følelse av å bli fremstilt som et anonymt medlem av en kategori og ikke som et unikt individ. Det kan hevdes at å møte enkelte individer og kartlegge deres behov bare ut fra deres kulturelle bakgrunn sjelden skal bidra til en god situasjons-, behovs- eller kontekstforståelse (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 210).

Berg (2017 gjengitt av Rugkåsa & Ylvisaker, 2018) fant i sin forskning at de erfarne sosionomene er mer sikre på sin egen praksisutøvelse og problematiserer kulturforskjeller sjeldnere, enn de mindre erfarne kollegaene (s. 208-209). Dette viser at bred faglig kunnskap, kjennskap til og erfaring med å samarbeide med innvandringsfamilier, medfører til at kulturforskjeller og kulturelle forklaringer kan tones ned. Det kan derfor sies at det er viktigere for barnevernsarbeidere å ta utgangspunkt i sin faglige kompetanse, i situasjons- og kontekstforståelse, enn å tilegne seg «fakta»-kunnskap om familiens kulturelle bakgrunn. Sagt på en annen måte er det essensielt at sosialfaglige problemstillinger klargjøres først, og så ta hensyn til eventuelle kulturelle faktorer og deres betydning etterpå.

I sin artikkel «God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet: saksbehandlers og foreldres erfaringer» snakker Fylkesnes og Netland (2012) om at kultur bare var en av flere forhold saksbehandlerne vurderte familiens situasjon ut ifra. Kulturelle forskjeller var til stede i arbeidsprosessen, men fokuset ble ikke rettet bare mot dem (s. 231-232). Ifølge Fylkesnes og Netland (2012) ble ikke disse forskjellene opplevd som problematiske verken av foreldrene eller saksbehandlerne (s. 231-232). Behovet for å bruke mer tid, kommunisere tydeligere, gi grundigere informasjon enn i møte med majoritetsfamilier, var også til stede, men opplevdes som en nødvendig del av samhandlingen med familiene (Fylkesnes & Netland, 2012, s. 231). Med bakgrunn i dette kan det hevdes at det viktigste for kultursensitiv kommunikasjon og etablering av gjensidig tillit i relasjonen mellom barnevernet og dets etniske minoritetsbrukere, faktisk er å kunne anvende sin grunnleggende sosialfaglige kunnskap.

«Det er altså ikke slik at kunnskap om kulturelle verdier, normer og tradisjoner nødvendigvis leder til kompetent barnevernfaglig praksis» (Durey, 2010 gjengitt av Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 209). Det kreves alltid en profesjonell vurdering fra sosionomen rundt hvilke av de kulturelle aspektene som er relevante, når er de relevante, hva handler de om og hvordan skal man utøve sin praksis på best mulig måte med utgangspunkt i disse. Kompetanse om kultur og kulturelle forskjeller er viktig, den skal ikke overskygge grunnleggende sosialfaglig kunnskap, men helst integreres i den (Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 209).

Barnevernsarbeidere bør i sin yrkesutøvelse først og fremst se mennesker med innvandrerbakgrunn som individer med sine unike livshistorier. Det «å se personen i situasjonen» og forstå denne situasjonen kontekstuelst bør ikke gjelde bare majoriteten, men minoriteten også. Migrasjon, migrasjonsstress, kultursjokk, det å plutselig bli en etnisk minoritet fra å ha vært majoritet hele livet, opplevelsen av å være «familiene i spagaten», kulturalisering osv., er noen av de kontekstuelle forholdene som yrkesutøvere i barneverntjenesten bør ta hensyn til i sitt arbeid med etniske minoritetsfamilier. Å ta i betraktning kulturelle aspekter på likt nivå med strukturelle forhold i samfunnet, utgjør en stor del av den helhetlige tilnærmingen i sosialt arbeid. Og det kan hevdes at ved å ta utgangspunkt i et slik helhetlig perspektiv, kan det norske barnevernet utøve en virkelig kultursensitiv praksis i forhold til etniske minoritetsfamilier, som igjen kan bidra til å forbedre det vanskelige forholdet mellom disse aktørene.

5 Avslutning

Etniske minoriteter er overrepresentert i det norske barnevernet. De står foran flere utfordringer i sitt møte med barnevernsarbeidere enn den norske befolkningen flest. Forholdet mellom de to aktørene er komplisert. Sensitivt og profesjonelt arbeid med etniske minoritetsfamilier krever en stor innsats fra saksbehandlerne i barnevernet. Det handler i stor grad om sosionomens faglighet. Sosialfaglig kompetanse fremmer et helhetlig syn på mennesker og å se «personen i situasjonen» uavhengig av kulturell bakgrunn. I tillegg til denne generelle sosialfaglige kompetansen krever barnevernsarbeid kulturkompetanse og en høy grad av kultursensitivitet. For å skape en god relasjon med minoritetsfamilier må barnevernsarbeidere ha en bred forståelse av kultur, innsikt i minoritetens migrasjonserfaringer og kompetanse i kultursensitiv kommunikasjon. Kultursensitiv kommunikasjon og praksis handler om å være respektfull, empatisk, åpen og nysgjerrig i arbeid med brukere. En sensitiv måte å kommunisere på bidrar til å etablere en felles arena for dialog mellom barnevern og innvandrerfamilier. I arbeidet med etniske minoriteter er det avgjørende for hjelperne å erkjenne sin egen bakgrunn i tillegg til å erverve seg faktisk kunnskap om andre kulturer. Barnevernsarbeidere bør være bevisste på at kulturelle forskjeller finnes. Men, for et godt sosialt arbeid er det viktig at fokuset på kulturelle aspekter, ikke overskygger hensynet til strukturelle samfunnsforhold. Et kultursensitivt barnevernsarbeid bør først og fremst ta utgangspunkt i brukernes sosiale problemer, og deretter analysere hvordan og på hvilken måte kulturelle forskjeller påvirker hvordan klientenes problemer begynner, foregår og kan løses.

Litteraturliste

- Aadland, E. (2011). "Og eg ser på deg ..." *Vitenskapsteori i helse- og sosialfag* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Aadnesen, B. N. & Hærem, E. (2007). *Interkulturelt barnevernsarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ask, T. A. & Botnen Eide, S. (2018). *Barnevernets begreper – i bevegelse* (1. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester av dato 17.juli 1992 nr.100.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2018). *Kultursensitiv praksis*. Hentet fra https://www.bufdir.no/barnevernsforeldre/Familievernets_oppfolging/Temaer_og_tilnarminger/Kultursensitiv/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2018). *Meldinger til barnevernet*. Hentet fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Bekymringsmeldinger/
- Berg, B. (2015). Velferd og migrasjon – sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn. I T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid. En grunnbok* (s. 244-258). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (1.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Czarnecki, M. (2018). *Norsk barnevern sett utenfra. Stiller vi urimelige krav?* (1.utg.). Oslo: Bokforlaget.
- Dalland, O. (2015). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Fellesorganisasjonen. (2015). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere*. Oslo.
- Fylkesnes, M. K. & Netland, M. (2012). God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet; saksbehandlers og foreldres erfaringer. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 89(4), 221-235. Hentet fra

https://www.idunn.no/tnb/2012/04/god_praksis_i_mte_med_etniske_minoritetsfamilier_i_barnev

Hagen, G. & Qureshi, N. A. (1996). *Etnisitet i sosialt arbeid. Arbeid med etniske minoriteter i barnevern og sosial sektor*. Aurskog: Tano Aschehoug.

Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Javo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Levin, I. (2015). Sosialt arbeid som spenningsfelt. I T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid. En grunnbok* (s. 36-46). Oslo: Universitetsforlaget.

Magelssen, R. (2008). *Kultursensitivitet. Om å finne likhetene i forskjellene* (2. utg.). Oslo: Akribe.

NOU 2016:16 Ny barnevernlov- Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse. Oslo: Barne-, og likestillingsdepartementet.

Paulsen, V., Thorshaug, K. & Berg, B. (2014). *Møter mellom innvandrere og barnevernet. Kunnskapsstatus*. Hentet fra

<https://samforsk.no/Publikasjoner/Kunnskapsstatus%20barnevern%20og%20innvandring.pdf>

Qureshi, N. A. (2009). Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse. I K. Eide, N. A.

Qureshi, M. Rugkåsa & H. Vike (Red.), *Over profesjonelle barrierer – Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge* (s. 206-230). Oslo: Gyldendal akademisk.

Qureshi, N. A. (2005). Profesjonell kultursensitivitet framfor faglig etnisentrisme. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 2(3), 261-274. Hentet fra

https://www.idunn.no/tph/2005/03/profesjonell_kultursensitivitet_framfor_faglig_etnisentrisme

Rugkåsa, M., Ylvisaker, S. & Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv. Sosialt arbeid med barn og familier* (1. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Rugkåsa, M. (2018). Etniske minoriteter og sosialt arbeid. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 21(2), 180-185. DOI: [10.18261/issn.2464-3076-2018-02-06](https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2018-02-06)

Rugkåsa, M. & Ylvisaker, S. (2018). Kultursensitivitet. I T. A. Ask & S. Botnen Eide, *Barnevernets begreper – i bevegelse* (1. utg., s.200- 214). Oslo: Gyldendal.

Salole, L. (2018). *Identitet og tilhørighet. Om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Skare, S. (1993). *Flerkulturelt barnevernsarbeid. Håndbok*. Oslo: Kommuneforlaget.

Skau, G. M. (2013). *Mellom makt og hjelp. Om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Skytte, M. (2008). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Stang, E. (2017). Forslaget til ny barnelov. Rettighetsfesting, strukturendring og språkrevisjon. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 15 (3), 191-212. DOI: [10.18261/issn.0809-9553-2017-03-02](https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2017-03-02)

Sundsford, S. (2018). *Kultursensitivt barnevern*. Hentet fra https://uit.no/prosjekter/prosjektsub?sub_id=426087&p_document_id=349411

Thorbjørnsrud, B. (2009). Kulturelle fortolkningsrammer. I E. Brotkorb & M. Rugkåsa (Red.), *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene* (2. utg., s. 201-239). Oslo: Gyldendal.

Thorshaug, K., Svendsen, S. & Berg, B. (2010). *Barnevern i et minoritetsperspektiv. Evaluering av videreutdanningstilbud tilknyttet flerkulturelt barnevern*. Hentet fra https://samforsk.no/SiteAssets/Sider/publikasjoner/Rapport_barnevern_2010.pdf

Østby, L. (2011). «Sånn er de» – om kategorisering og samhandling med etniske minoriteter. I T. A. Ask & B. Berg (Red.), *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid* (s. 57-75). Oslo: Universitetsforlaget.